

lötuni. Arbeiðið skal passast, tí tað er tónleikur tað snýr seg um. Eg má venja í minsta lagi ein tíma um dagin fyri at klára tað arbeiðið, sigur Oddvør Johansen, sum er organistur í Havnar kirkju.

Sálarbót

- Eg plagi at siga, at eg eri ein søgusigari, eg havi ikki tær stóru ambisjónirnar, men mær dámar væl at siga søgur fyri fólki. At skriva er andaligt stórvask, tí tú jú brúkar tín egna persón upp á gott og ilt. Tú hevur altíð nakrar fobiir og nøkur trauma, hóast tú ikki vilt ganga við til tað. Høvundar brúka nógv hetta at skriva seg burtur úr neyð, vesældømi, longslí og útleigd, og ótilvitað er tað terapi. Øll list er eitt slag av terapi og tað er tað, sum fær okkum at skriva, yrkja, mála. Ikki minst at spæla sjónleik. Onkuntíð hevur tað hjálpt mær at skriva. Í hesum førinum við nýggju skaldsøguni hevur tað verið forloysandi, tí nú er søgan, sum havi brennt inni við í 15 ár, søgd.

- Eg haldi ikki, at eg hevði klárað bara at skriva. Høvundar mugu vera úti í samfelagnum, tí vit brúka samfelagið alla tíðina, súgva tað til okkum, hóast vit skriva afturlitandi. Í hesi nýggju skaldsøguni og í „Ein mamma er ein mamma“ eru nógv petti tikið úr nútíðini, men tað veit lesarin ikki. Royndir sum tú gert tær her, kanska á einum busstúri í Havn, av dreymum eina nátt ella av samrøðum, tú hoyrir í dag. Ting frá nútíðini, sum tú setir inn í eina søgu. Tú kanst ikki brúka nakran annan enn teg sjálva. Sjáldandi kanst tú pynta teg við læntum fjaðrum, men sjálv haldi eg, at høvundar eiga at brúka seg sjálvan og egnu lívsroyndir. Eg skrivi nógv um kenslur, royndir at lýsa

tann partin, tí hann hoyrir við til mannalívið. Og tað kann vera rættiliga abstrakt. Hvussu er tað at skriva í eini fámentari tíð?

- Tað eru fyrimunir og vansar. Eg havi ikki verið illa viðfarin, heldur hinvegin. Tað kann vera eitt privilegium, tí tú heilsar ofta upp á lesaran. Vanlig fólk á veginum. Tað er deiligt.

Tú hevur fingið góð og minni góð ummæli. Fyrsta skaldsøgan, tú hevur latið úr hondum, er spádd at verða ein klassikari, eitt nýbrot í føroyskum skaldskapi. Hvat kanst tú brúka ummæli til?

- Sakligur kritikkur er altíð góður, hann kanst tú brúka til nakað, men kritikur mangla vit. Ein ummælari eigur ikki at koma sær bert at kaga eina bók ígjøgnum. Hann má geva sær ta tíðina sum krevst. At sápla ting niður kann ikki brúkast til nakað. Tú eigur at vera sakligur og ikki døma ein høvund eftir einum setningi hann hevur skrivað. Skalt tú sápla ritverkið hjá einum høvundi niður mást tú kenna tað út í odd og egg. Alt annað er óseriøst og virðingaleyst. „Ein mamma er ein mamma“ varð sáplað niður av einum svensktum ummælara. Viðkomandi sáplaði ikki bara mína, men nógvar aðrar bókur niður, serliga bókur eftir kvinnur. Eg kundi liva við tí, tí eg føldi, at eg hevði gjørt eitt grundigt og erligt arbeiði.

- Tað er gott at fáa ítøkiligar viðmerkingar til, hvat kundi verið betri. Eg havi millum annað fingið skotið í skógvarnar, at tað gongur fram í „Ein mamma er ein mamma“, at mannfólk eru nakað ræðuligt pakk og at eg ikki dugi at seta meg inn í, hvussu ein maður hugsar. Tað havi eg roynt at gjørt gott aftur við at lata ein mann vera frásøgufulk í „Í morgin er aftur ein dagur“.

Tú skrivar nógv um móðurskapin, og um tað at vera kvinna úr einum rýðilgum kvinnusjónarhorni?

- Jú, og tað er tilvitað, tí tað hevur manglað. Tú skalt ikki bara duga, men tú skalt duga serliga væl, tá ið tú ert konufólk fyri at verða viðurkend. Í Føroyum hava mannfólk skrivað í 90 ár og teir eru meir og minni allir góðkendir. Eingin teirra er sáplaður niður, meðan vit konufólk sanniliga hava havt strangar dómarar. Og hava tað enn. Kanska er tað sunt fyri okkum, tí so koma vit skjótari ígjøgnum byrjunartrupulleikarnar. Sjálvandi er ikki alt væl eydnað hjá konufólki, men vit royna so og allar hava skrivað okkurt gott.

„Lívsins summar“ er týdd til danskt og svenskt og hevur fingið góð ummæli í blóðunum har.

- Tað var ein lógin kensla, tí tað var mín fyrsta bók og eg var ikki stórt ivingarsom tá. Tú kanst verða róst í hel og tað er ógílga ringt at liva upp til. At bókin er týdd til onnur mál er stuttligt, men í roynd og veru hevði tað tann týðning, at eg varð yvirrend av útlenskum tíðindafólki og tað føldi eg meg ikki nóg vaksnan til.

- Fyri stuttum hevði eg eitt gleðiligt upplivið. Ein amerikanskur dosentur við eitt universitet í Kansas hevur umsett nøkur brot burtur úr „Á Káta Horninum“, sum skulu koma í eina anthologi yvir norðurlenskar rithøvundar. Tað er stuttligt, sigur Oddvør Johansen.

Afturvendandi evni

At vága nakað fyri dreymar sínar og at tora at taka eitt stig, sum kann broyta lívið er tema, sum gongur aftur í fittum parti av skaldskapi Oddvørar.

- Tað er ein partur av lívinum hjá mær sjálvari. Eg havi verið noyðd at gjørt nøkur val í lívinum, sum vit øll jú noyðast. Og teg hava havt sín prís. Menniskju velja altíð millum tað illa og tað góða. Viðhvørt velja vit tað illa og koma galið av stað. Tað er lívið. Og hetta er eisini at finna í nýggju skaldsøguni.

- Temað í „Lívsins summar“ er at fólk fara í holt við nakað sum tey ikki duga og tað er tað sama sum at fara

„Í morgin er aftur ein dagur“ fer fram í Havn stutt eftir aldaskiftið, og tær sosialu og søguligu reimingarnar verða beinleiðis brúktar í søgugongdini. Bæði embætismenn og føroyskir politikarar trína fram á pallin. Høvuðstráðurin er kortini persónligur og snýr seg um kærlíka og ósjálvsøki; tað seinni fær sjáldan sína lön her á fold, men ávirkar kortini tey flestu, sum koma í samband við tað. Sorgarleikur er tað nóg mikið av í skaldsøguni, men hóast tað, so er lýsingin sum altíð hjá Oddvør lett og livandi.

- Eg haldi ikki, at eg hevði klárað bara at skriva. Høvundar mugu vera úti í samfelagnum, tí vit brúka samfelagið alla tíðina og súgva tað til okkum, hóast vit skriva afturlitandi, sigur Oddvør Johansen

Mynd: Jens Kr. Vang

í holt við at skriva. Eg visti ikki, um eg dugdi áðrenn og tað er tað eg royndi at fáa fram í bókini. Har er ein maður, sum fer í holt við at byggja eitt klaver, hann veit ikki um hann dugir. Ei heldur um hann dugir at fáa klaverið at láta upp á tann rætta máttan. Tað er sum við málinum, eg visti ikki um mitt mál kundi brúkast, mitt fátæksliga havnamál. Tí er bókin ein parallell mynd.

- Um hetta mundið tosaði eg nógv við Magnus Dam Jacobsen í Keyptmannahavn, hann hevði sama mál og somu bakgrund sum eg. Vit vildu ikki finna okkum í, at fyri tað um vit vóru fódð á einum stað var okkara mál ikki nóg gott. Tí var tað eisini eitt slag av uppreistri og treiskni, at vit kortini fóru at skriva, sigur Oddvør Johansen.

Í viðtali í Kvinnutíðindi í 1983 í sambandi við, at „Lívsins summar“ kom út, greiðir Oddvør frá, at nøkur mannfólk søgdu við seg, at eitt nú reingerðin og annað tradisjonelt kvinnuarbeiði, sum lýst verður í bókini, vóru ov triviell og ov gerandislig at taka við í eina skaldsøgu og at tað ikki var skaldskapur.

- Tað hava teir loyvi til at halda, men so er tað heldur ikki skaldskapur at standa við einum vaðbeini. Tað er ein formur fyri snobbari fyri evnum. Nøkur evni eru minni verd at skriva um, men tað skulu vit einki leggja í. Hvat hevur tað kostað helvtina av fólkinum

av stríði og strevi at gera reint og halda reinført. Skal tað vera eitt tabuevni? Tað er eitt stórarbeiði. Ikki fyrr enn menn eru farnir at gera reint sjálvir hava teir sæð, at tað er eitt stórarbeiði, sigur Oddvør Johansen.

Eitt annað afturvendandi evni í ritverkinum hjá Oddvør Johansen er viðurskiptini millum Føroyar og Danmark. Í „Lívsins summar“ og í „Skip í eygssjón“ verður danska ávirkanin á Føroyar og føroysk viðurskipti lýst. Í hesi seinnu verða donsku harrafólkini gjørd eitt sindur til gjöldurs.

- Tað var tann reini veslæðómur, tá ið søgan í „Skip í eygssjón“ fór fram, tað vil siga fyrst í farnu öld. Fólk høvdu tað sum trælir alla staðni. Í Føroyum sluppu fólk ikki at giftast og føroyingar vórðu kúgaðir av donskum embætisfólki. Hetta hevur einki við

danskarahatur at gera. Danir fórdu seg fram sum um bert teir vistu, hvat var best fyri okkum. Okkara liviháttur, matmentan, máti at stuttleika okkum uppá, føroyski dansurin og annað vóru ógvuliga primitiv í teirra eygum. Føroyingar hava verið noyddir at liva av landsins grøði og hava gagnnýtt alt. Einku annað var at liva av og tí hevur tað virkað primitivt fyri dønum, sum mest sum bara vóru býarfólk. At fólk á landinum í Danmark eisini vóru primitiv og høvdu eina primitiva matmentan vistu hesi fólkinu ikki. Tí tey vóru úr yvirklassanum og stættarmunurin var ógílga stórur í Danmark. Hetta brúki eg onkusvegna, t.d. í „Skip í eygssjón“ og í ein mun í nýggju skaldsøguni, sigur Oddvør Johansen at enda í viðtali.

Ritverkið hjá Oddvør Johansen:

Lívsins summar, skaldsøga 1982
Hundalív í Grindavági, barnabók 1983
Skip í eygssjón, barnabók 1988
Bella Katrina, stuttsøgusavn 1990
Ein mamma er ein mamma, skaldsøga 1993
Á Káta Horninum, savn við stuttsøgum, hugleiðingum og yrkingum 1995
Kongsdóttirin í Nólsoy, barnabók 1996
Í morgin er aftur ein dagur, skaldsøga 1998

Umframt tilfar til skúlabrúks, stuttsøgur og aðrar tekstir prentaðir í Brá, Frostrósuni, Vardanum og Birting.

Oddvør Johansen
Í morgin er
aftur ein dagur

